

Sygn. akt VIII *Pa* 17/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 maja 2015 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
w składzie:

Przewodniczący:	SSO Małgorzata Andrzejewska
Sędziowie:	SSO Jolanta Łanowy (spr.) SSO Joanna Smycz
Protokolant:	Ewa Gambuś

po rozpoznaniu w dniu 14 maja 2015r. w Gliwicach

sprawy z powództwa Z. N. (N.)

przeciwko Fabryce (...) Spółce Akcyjnej
w T.

o ustalenie wykonywania pracy w warunkach szczególnych

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Rejonowego w Tarnowskich Górach

z dnia 1 grudnia 2014 r. **sygn. akt** IV P 433/14

oddala apelację.

(-) SSO Joanna Smycz (-) SSO Małgorzata Andrzejewska (-) SSO Jolanta Łanowy (spr.)

Sędzia Przewodniczący Sędzia

Sygn. akt: VIII Pa 17/15

UZASADNIENIE

Powód Z. N. pozwem skierowanym przeciwko pozwanej Fabryce (...) w T. wniósł ostatecznie o ustalenie, że pracował w warunkach szczególnych w okresie od 17 listopada 1976 roku do 31 grudnia 2008 roku oraz o zobowiązanie pozwaną do wydania mu stosownego na tę okoliczność świadectwa wykonywania pracy w warunkach szczególnych.

Pozwana wnosiła o oddalenie powództwa wskazując, iż żądanie powoda jest powództwem o ustalenie z art. 189 kpc dla celów emerytalnych i powód nie wykazał interesu prawnego. Dodatkowo pozwana opisując szczegółowo stanowiska

pracy powoda wskazała, iż wykonywana przez niego praca na wymienionych stanowiskach nie była pracą w warunkach szczególnych.

Sprawa z powództwa Z. N. przeciwko Fabryce (...) S.A. była przedmiotem rozpoznania przed Sądem Rejonowym w Tarnowskich Górach – sygn. IV P 601/11. Zakończona została wyrokiem oddalającym z dnia 27.03.2014r. Kontrola wyroku dokonana w wyniku rozpoznania apelacji powoda przez Sąd Okręgowy w Gliwicach skutkowałą uchynieniem zaskarżonego wyroku w całości, zniesieniem postępowania w całości i przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Tarnowskich Górach (wyrok z dnia 2.09.2014r.), w związku z wystąpieniem nieważności postępowania z uwagi na nieprawidłowy skład Sądu.

Sąd Rejonowy w Tarnowskich Górach ponownie rozpoznając sprawę wyrokiem z dnia 1 grudnia 2014r. sygn. IVP 433/14 oddalił powództwo.

Powyższy wyrok zapadł w następującym stanie faktycznym:

Jak ustalono powód Z. N. pozostaje w zatrudnieniu u pozwanego od 1 września 1976 roku, posiada wyższe wykształcenie - mgr fizyki. Na przestrzeni lat zajmował u pozwanego różne stanowiska, w jego ocenie w okresie od 1976 roku do 2008 roku była to praca wykonywana w warunkach szczególnych. Obecnie powód ma 60 lat, nadal pracuje i z jego twierdzeń wynika, iż nie zamierza się aktualnie starać o świadczenie emerytalne .. Powód nie otrzymał, tak jak niektórzy pracownicy pozwanego, w tym pozostający w zatrudnieniu, świadectwa wykonywania pracy w warunkach szczególnych. Złożył więc pozew o ustalenie wykonywania pracy w tych warunkach, mimo, że nie potrzebuje jeszcze takiego świadectwa, gdyż chciał mieć taki dokument na przyszłość dla celów emerytalnych.

W tak ustalonym stanie faktycznym w ocenie Sadu I instancji powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

Sąd I instancji wskazał, iż w sprawie powód domagał się faktycznie ustalenia w trybie art. 189 kpc wykonywania pracy w szczególnych warunkach. Jednocześnie jedynym powodem wytoczenia powództwa było uzyskanie poświadczenia wykonywania pracy w szczególnych warunkach dla celów emerytalnych.

W ocenie Sądu podstawa prawna powództwa wynika z art. 189 kpc . W świetle tego przepisu powód może występować przed sądem z żądaniem ustalenia istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny, który jest warunkiem dopuszczalności tego powództwa.

Sąd I instancji uznał, iż powód nie ma interesu prawnego w wytoczeniu powództwa o ustalenie stosunku pracy – warunków pracy, gdyż wniósł powództwo wyłącznie w celu uzyskania orzeczenia, które ma służyć ustaleniu dowodów lub faktów w innym postępowaniu, w szczególności w sprawach zakresu ubezpieczeń społecznych. Uzasadniając swoje stanowisko powołał ugruntowane w tym zakresie stanowisko Sądu najwyższego i doktryny.

Wskazał, iż brak interesu prawnego w rozumieniu art. 189 kpc w wytoczeniu powództwa o ustalenie istnienia stosunku pracy (ustalenie wykonywania pracy w szczególnych warunkach) wynika z tego, że organ rentowy samodzielnie ustala okresy przebyte w ubezpieczeniu i inne przesłanki warunkujące nabycie prawa do świadczeń z ubezpieczeń społecznych, bowiem całokształt postępowania dotyczącego nabycia prawa do świadczenia z tytułu ubezpieczenia społecznego należy do tego organu zgodnie z art. 83 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 maja 2005 r., I UK 245/04, OSNP 2006 nr 3-4, poz. 57). Decyzja odmawiająca ubezpieczonemu prawa do świadczenia emerytalnego (na przykład z powodu nieuwzględnienia okresów jego zatrudnienia jako pracy w szczególnych warunkach) podlega weryfikacji w postępowaniu odwoławczym przed sądem powszechnym (sądem ubezpieczeń społecznych).

Mając na uwadze powyższe, zdaniem Sądu I instancji, żądanie pozwu w sytuacji, gdy powód zmierza - z ominięciem przepisów regulujących postępowanie w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych - do uzyskania środka dowodowego potwierdzającego fakt mogący mieć w przyszłości znaczenie dla potrzeb postępowania o ustalenie prawa do świadczeń emerytalno-rentowych nie jest zasadne. Powód nie ma bowiem interesu prawnego w rozumieniu art.

189 kpc, albowiem fakt świadczenia pracy w warunkach szczególnych przez powoda u pozwanej winien być dla celów emerytalnych ustalony w trybie art. 83 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych przez organ emerytalny, a w razie braku takiego ustalenia powód może to kwestionować przed sądem ubezpieczeń społecznych w ramach odwołania od decyzji ZUS.

Z tych już zatem względów powództwo oddalono. Jednocześnie brak interesu prawnego w sprawie powoduje, iż nie jest konieczne ustalenie, czy powód rzeczywiście pracował w warunkach szczególnych, czy nie. Z tych względów Sąd I instancji przeprowadził w sprawie wyłącznie dowody z dokumentów, oddalając te wnioski dowodowe, które dla rozstrzygnięcia sprawy nie są istotne, względnie są niedopuszczalne lub udowodnione zgodnie z twierdzeniem wnioskodawcy.

O kosztach procesu nie orzekano wobec braku wniosku strony pozwanej o ich zasądzenie, zaś od kosztów sądowych jakie w sprawie wystąpiły tj. opłata od pozwu, powód jako pracownik był zwolniony z mocy ustawy.

Apelację od wyroku złożył powód, zaskarżając wyrok w części co do pkt 1, oddalającego powództwo, zarzucając mu naruszenie przepisów postępowania cywilnego, tj. art. 212, 216, 224, 229, 299, 328 § 2 k.p.c. i nierozpoznanie sprawy co do istoty (art. 386 § 2), nadto naruszenie prawa materialnego – tj., art. 125a ust. 2 i art. 32 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Wskazując na powyższe powód wniósł o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji, ewentualnie o zmianę wyroku przez uwzględnienie żądań powoda o ustalenie faktu wykonywania przez niego pracy w warunkach szczególnych i zobowiązania pozwanego do wystawienia stosownego świadectwa. W uzasadnieniu apelujący powołując się na wyroki SN z dnia 24.03.2009r. I PK 194/08; z dnia 10.07.2002r. (...) 2/02 i z dnia 5.12.2002r. PKN 629/01, podniósł, iż dopuszczalne jest roszczenie ze stosunku pracy w trybie art. 189 dla celów ubezpieczeń społecznych, w sytuacji gdy pracownik chce usunąć istniejący stan niepewności prawnej a jego roszczenia nie są jeszcze wymagalne, a nie może skorzystać z drogi przed ZUS. Dodał również, iż cel uzyskania żądanego świadectwa pracy nie jest związany ze świadczeniem emerytalnym, a świadczeniem określonym w ustawie o emeryturach pomostowych - rekompensatą do pracowniczej emerytury.

W odpowiedzi na apelację pozwana wniosła o oddalenie w całości apelacji powoda jako bezzasadnej, utrzymanie w mocy wyroku Sądu I instancji, w całości zgadzając się ze stanowiskiem Sądu Rejonowego.

Sąd Okręgowy VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w G. zważył co następuje:

Apelacja powoda nie jest uzasadniona.

W ocenie Sądu Okręgowego wyrok Sądu I instancji jest trafny, albowiem odpowiada prawu. Sąd Rejonowy dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych w zakresie zgłoszonego roszczenia, a następnie w sposób prawidłowy dokonał oceny zgromadzonego materiału dowodowego z zachowaniem wszelkich reguł oceny dowodów określonych w art. 233 kpc. Dlatego Sąd Okręgowy w całości przyjął za własne ustalenia Sądu I instancji. Sąd Okręgowy podziela także ocenę prawną powództwa dokonana przez Sąd I instancji.

Odnosząc się do zarzutów apelacji w pierwszej kolejności wskazać należy, iż bezzasadny jest zarzut nierozpoznania sprawy przez Sąd I instancji co do istoty. Do nierozpoznania istoty sprawy dochodzi bowiem wówczas, gdy rozstrzygnięcie sądu pierwszej instancji nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, gdy zaniechał on zbadania materialnej podstawy żądania albo oceny merytorycznych zarzutów strony, bezpodstawnie przyjmując, że istnieje przesłanka materialno-prawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie. A taka sytuacja w sprawie nie miała miejsca.

W przedmiotowej sprawie istniały podstawy do oddalenia powództwa, bez prowadzenia postępowania dowodowego w zakresie ustaleń co do wykonywania przez powoda pracy w warunkach szczególnych. W przypadku bowiem powództwa z art. 189 k.p.c. w pierwszym rzędzie przed roztrząsaniem zasadności roszczeń w zakresie istnienia bądź nieistnienia prawa lub stosunku prawnego, Sąd bada czy po stronie powodowej istnieje interes prawny do wytoczenia

powództwa o ustalenie oraz interes prawny skierowania powództwa przeciwko konkretnemu pozwanemu. Przy czym ciężar wykazania tego interesu prawnego spoczywa na powodzie – zgodnie z dyspozycją art. 6 k.c.

Wobec powszechnego zapatrywania judykatury, iż w przypadku możliwości wytoczenia powództwa o świadczenie niedopuszczalne jest powództwo o ustalenie, tym bardziej, że postępowanie sądowe o ustalenie nie może być środkiem do uzyskania dowodów w innym postępowaniu, w tym rentowym i emerytalnym, Sąd Rejonowy, powołując szereg orzeczeń sądowych, słusznie uznał, iż ubezpieczony nie wykazał w postępowaniu przed Sądem Rejonowym istnienia interesu prawnego wytoczeniu powództwa o ustalenie wykonywania pracy w warunkach szczególnych. W konsekwencji takiego ustalenia, Sąd I instancji zasadnie oddalił wnioski dowodowe powoda, mające potwierdzać wykonywanie przez niego pracy w warunkach szczególnych w okresie zatrudnienia u pozwanej, jako pozostające bez znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy, wobec czego zarzuty apelacji naruszenia art. 212, 216, 224, 229 nie znajdują podstaw.

Powód w niniejszej sprawie oparł swoje żądanie o art. 125 ust. 1 pkt 2 i art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS (Dz. U. z), wnosząc o ustalenie, że pracował w warunkach szczególnych w okresie od 17 listopada 1976 roku do 31 grudnia 2008 roku oraz o wydanie mu stosownego na tę okoliczność świadectwa wykonywania pracy w warunkach szczególnych.

Błędne jest twierdzenie powoda o zasadności oparcia roszczeń o ww. art. 125 znajdujący się w akcie prawnym z zakresu ubezpieczeń społecznych. Przepis ten ustanawia obowiązek pracodawcy względem pracownika jako strony stosunku pracy do wydania pracownikowi zaświadczenia, kształtując tym samym treść stosunku pracy. Jego wykonanie jest niezależne od wystąpienia przez pracownika (byłego pracownika) z wnioskiem o ustalenie prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego. Istotą sporu w przypadku żądania wydania takiego zaświadczenia jest więc wykonanie obowiązku wynikającego ze stosunku pracy, którego istnienie nie jest sporne, zatem roszczenie o wydanie świadectwa potwierdzającego pracę powoda w szczególnych warunkach nie stanowi w ogóle roszczenia o ustalenie stosunku czy prawa, lecz faktu prawotwórczego. Całkowicie inaczej jest, jeżeli między stronami sporny jest charakter łączącego je stosunku prawnego. Wtedy istotą sporu jest ustalenie istnienia stosunku prawnego, które należy realizować w ramach powództwa z art. 189 k.p.c., a wydanie zaświadczenia o szczególnych warunkach pracy jest tylko prostym skutkiem ewentualnego ustalenia istnienia stosunku pracy. W niniejszej sprawie istotą sporu był charakter łączącego strony stosunku prawnego, tj. wykonania przez powoda pracy w szczególnych warunkach, w okresie od 1 czerwca 1972 r. do 30 kwietnia 1999 r. Powód domagając się wykonania przez pracodawcę obowiązku wynikającego z art. 125 ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach, w istocie dochodził ustalenia treści tego dokumentu w postaci pracy w szczególnych warunkach (faktu prawotwórczego), którego podstawą prawną jest art. 189 k.p.c., a nie - jak wywodzi skarżący - art. 125 § 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 sierpnia 2001 r., sygn. akt I PKN 594/00, OSNP 2003, Nr 16, poz. 375). W tym stanie rzeczy, stwierdzić należy, że uzyskanie korzystnego wyroku w niniejszej sprawie w postaci uwzględnienia żądania powoda i ustalenia, że powód świadczył pracę w szczególnych warunkach, jest nieuzasadnione i zbędne, skoro miałoby ono posłużyć jedynie dochodzeniu świadczenia emerytalnego w odrębnym postępowaniu w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych, co również wskazał i szczegółowo wyjaśnił Sąd Rejonowy w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku.

W świetle powyższych rozważań, bezprzedmiotowym staje się zarzut naruszenia przepisów prawa materialnego wskazanych przez apelującego.

Dodać należy, iż uzależnienie powództwa o ustalenie od interesu prawnego należy pojmować elastycznie z uwzględnieniem celowościowej wykładni pojęcia interesu prawnego, konkretnych okoliczności danej sprawy, i od tego, czy w drodze powództwa o świadczenie strona może uzyskać pełną ochronę swoich praw. Poza tym pojęcie interesu prawnego powinno być interpretowane z uwzględnieniem szeroko pojmowanego dostępu do sądów w celu zapewnienia ochrony prawnej. Przyjmuje się istnienie interesu prawnego zawsze, "gdy istnieje niepewność stanu prawnego" lub "gdy stronie nie stoi otworem droga procesu o świadczenie, a strona przeciwna kwestionuje jej prawo lub stosunek prawny.

Skoro ubezpieczony nie zaspokoił roszczenia w drodze postępowania przez organem rentowym, właściwym w zakresie świadczeń z ubezpieczeń społecznych, a następnie w przypadku niekorzystnej dla niego decyzji ZUS – na drodze sądowej, nie można w żaden sposób mówić o niepewności stanu prawnego, braku innych możliwości uzyskania ochrony żądanego prawa czy naruszeniu prawa powoda do żądania ochrony sądu. Tym samym legitymacja do poszukiwania ochrony prawnej na podstawie art. 189 k.p.c. powodowi nie przysługiwała.

Mając na uwadze powyższe, Sąd II instancji, na mocy art. 385 k.p.c. oddalił apelację strony powodowej jako bezzasadną.

(-) SSO Joanna Smycz (-) SSO Małgorzata Andrzejewska (-) SSO Jolanta Łanowy (spr.)